

ORODJA NA KMEČKIH GOSPODARSTVIH POD MARIBOROM V 18. STOLETJU

Angelos Baš

Gospodarska orodja so v zgodovini slovenske materialne kulture sintetično neobdelana v celotnem časovnem razponu, ki se v njej zajema. Ne za zadnja desetletja ne za vsa prejšnja stoletja ni v našem etnografskem oziroma kulturnozgodovinskem slovstvu zaokroženih raziskav o gospodarskih orodjih.¹

Zbiranje novejšega in sodobnega terenskega gradiva o slovenskih ljudskih gospodarskih orodjih v zadnjih letih odkriva postopoma vire, ki bodo mogli po svojem razsegu in sklenjenosti pomeniti prikladne podlage za preučitve novejših in današnjih naših ljudskih gospodarskih orodij.

V načelu pa se še sedaj ne obravnavajo sodobnejša orodja iz nekmečkega gospodarstva, prav kakor se nikakor ne načenjajo vprašanja o slovenskih gospodarskih orodjih v obdobjih pred približno zadnjim stoletjem.

Obravnavo te vrste predstavlja pričujoči spis, ki preučuje orodja na kmečkih gospodarstvih pod Mariborom v 18. stoletju.²

Spodnja izvajanja izvirajo tako iz zapuščinskih popisov podložnikov z zahodnejših predelov Slovenskih goric in severnega obrobja Dravskega polja, ki potekajo skoraj iz vsega 18. stoletja. — Iz razpoložljivih zapisov ostalin posameznih podložnikov so odbrani in obdelani podatki o onodobnih ljudskih gospodarskih orodjih: v prvem razdelku so povzete zadevne inventarne navedbe, v drugem so posnete statistične in opisne značilnosti, tretji razdelek pa sestavlja sklepno podoba o obdelovanem vprašanju, kolikor se da izluščiti iz spoznanega gradiva; poglobitna dognanja teh vrst so podana v zadnjem razdelku.

Prevod besedila v izvirniku je kolikor mogoče dobeseden; kjer posameznih navedb ni bilo mogoče dobesedno posloveniti, so pojmi opisani. — Zastran ugotovitev o premoženjskem stanju posameznih

¹ Gl. R. Ložar, Pridobivanje hrane in gospodarstvo. Narodopisje Slovencev I, Ljubljana 1944, str. 98—192 in 212—215 (poglobitno slovstvo).

² Na gradivo za ta spis, podložniške inventarje iz arhiva šentpeterske župnije pri Mariboru, me je opomnil in mi ga z dovoljenjem Alojzija Zalarja posređoval dr. Alojzij Ostrc. Obema velja moja zahvala.

podložnikov so dodane tudi inventarne cenitve celotnih premoženj, kolikor se navajajo.

Končni sklepi o orodjih na kmečkih gospodarstvih pod Mariborom v 18. stoletju so okrnjeni po primerjavi z zadevnim gradivom od gradod.³

I

1. Inventar Klemena Juriča, podložnika šentpeterske župnije iz Spodnjih Hoč; sestavljen 30. junija 1690.⁴

Posestvo ni popisano.

Kot orodja se naštevajo: 1 volčji skopec, 13 krampov, 16 širokih rovnic, 6 svedrov, 2 mali žagi, 6 verig za voz, 2 pluga, 3 težki vozovi za vožo, 1 majhen voz za 3 ali 4 osebe, 4 železne gnojne vile, 1 krevelj, 2 zavornici, 3 brane z železnimi kleščami, 5 lopat, od teh 3 okovane, 3 železne zagozde (vse brez navedbe cene).

Celotna vrednost zapuščine se ne omenja.

2. Inventar Jakoba Lipka, podložnika šentpeterske župnije iz Radehove vasi; sestavljen 20. marca 1691.

Posestvo je obsegalo (šentpetersko) kmetijo (neocenjeno), 1 četrtnski vinograd, podložen gornjeradgonski gospoščini (98 fl), 1 vinograd, podložen komendi v Veliki Nedelji (50 fl), in 2 četrtnska vinograda, podložna gospoščini v Hrastovcu (52 fl).

Med premičninami se navajajo: 1 voz za vožo, 2 komata, 2 uzdi, 1 dvojni voz za vožo, 2 žlajdri, plug in brana (brez cene), 1 komat (50 kr), 1 dvojni voz za vožo (50 kr), 1 žlajdra (35 kr), 4 srpi (12 kr), 3 krampi (27 kr), 2 sekiri za les (15 kr), 1 sekira za treske (9 kr), 2 svedra (50 kr).

Zunanji dolgovi so znašali 54 fl 38 kr, celotna zapuščina pa 269 fl 37 kr.

3. Inventar Andreja Krambergerja, podložnika šentpeterske župnije v Zarmarkovi; sestavljen 18. januarja 1700.

Posestvo je obsegalo (šentpetersko) kupno kmetijo s stavbami (85 fl), poldrugi četrtnski vinograd, podložen Hrastovcu (50 fl), s hišo, prešo in kletjo (25 fl).

Med premičninami se naštevajo: 1 voz za vožo (6 fl 30 kr), 1 sani za vožo (50 kr), 1 hitre sani (1 fl 30 kr), 2 kolesi (1 fl), plug in brana (1 fl 30 kr), 2 voza za vožo (1 fl 30 kr), 2 okovani vagi pri vozu (50 kr), 2 konjski opremlj z 2 komatoma in uzdo (4 fl), 1 jezdna uzda (50 kr), 1 veriga za povezavo (1 fl 15 kr), 1 vrv za povezavo (15 kr), 2 žlajdri (50 kr), 2 svedra (24 kr), 2 krevlja in 1 gnojne vile (24 kr), 1 sekira za treske in 1 sekira za les (56 kr), 1 železna zagozda (15 kr), 2 kosi (18 kr).

Notranjih dolgov na posestvu ni bilo. Celotna vrednost zapuščine je znašala 529 fl, zunanji dolgovi pa 122 fl 59 kr.

4. Inventar Marka Ledererja, osebno naseljenega sogornika šentpeterske župnije v Malečniku; sestavljen 6. maja 1700.

³ Inventarji podložnikov z gospostva Podčetrtek (Državni arhiv Slovenije v Ljubljani) in gornjegrajskih podložnikov (Skofijski arhiv v Ljubljani) iz te dobe, ki jih še nisem celotneje izpisoval. Drugi, širši skupki tega gradiva mi niso znani. Slovstvenih primerjalnih podatkov, ki bi prišli tukaj v poštev, ne poznam.

⁴ Prva dva od inventarjev iz arhiva šentpeterske župnije izvirata še iz zadnjih let 17. stoletja, sta pa po izkazanem gradivu tolikanj sorodna in tudi časovno tako blizu drugim zapuščinskim spisom, da ju je kazalo uvrstiti v obravnavo.

Posestvo je obsegalo 6 in pol četrtnskih vinogradov, podložnih šentpeterski župniji z gorskim pravom (150 fl), s pripadajočo hišo, kletjo in prešo (60 fl) ter četrtno zemljišča po gorskem pravu, podložnega mariborskemu gradu (20 fl).

Kot orodja se navajajo: 5 starih širokih rovnic (30 kr), 1 lopata (9 kr), 1 krampovska motika (9 kr), 3 ozke rovnice (24 kr), 1 sekira za les (9 kr), 1 sekira za meso (9 kr).

Notranjih dolgov je bilo 20 fl, zunanjih pa 16 fl 30 kr. Celotna vrednost zapuščine je znašala 286 fl 12 kr.

5. Inventar Jurija Kaklja, sogornika šentpeterske župnije v Malečniku; sestavljen 30. januarja 1702.

Posestvo je obsegalo 3 in pol (šentpeterske) četrtnske vinograde (88 fl), s hišo in prešo (25 fl) ter 2 (šentpeterski) četrtnski zemljišči po gorskem pravu (15 fl).

Med premičninami se kot orodja naštevajo: 5 slabih širokih rovnic (15 kr), 2 sekiri za les (15 kr), 2 ročni sekiri (12 kr), 1 sekira za treske (6 kr), 2 gnojnih vil (9 kr), 1 krevelj (3 kr), 3 ozke rovnice (21 kr), 1 krampovska motika (9 kr), 1 lopata (6 kr), 1 ročna žaga (12 kr), 2 svedra (18 kr), 2 železni zagozdi (9 kr), 1 raženj (6 kr), 1 rošt za pečenje (12 kr).

Notranjih dolgov je bilo 42 fl 46 kr 2 pf, zunanjih pa 87 fl 12 kr 2 pf, medtem ko je znašala celotna vrednost zapuščine 209 fl 41 kr 2 pf.

6. Inventar Martina Karheja, podložnika šentpeterske župnije v Spodnjih Hočah; sestavljen 2. maja 1702.

Posestvo je obsegalo eno celo (šentpetersko) zemljišče s stavbami (150 fl), 3 četrtnske vinograde, podložne hompoški gosposčini (55 fl), in 1 četrtnski vinograd, podložen Vetrinju (140 fl).

Med premičninami se omenjajo: 1 voz za vožo (10 fl), 1 plug (1 fl 30 kr), 2 brani (2 fl), 1 komat (45 kr), 2 gnojnih vil in 1 kramp (20 kr), 1 veriga za povezavo (1 fl), 1 zavornica (30 kr), 4 žlajdre (1 fl 12 kr), 2 sekiri za les (36 kr), 2 mali motiki (18 kr), 2 stari motiki (18 kr), 1 cepivnica (15 kr), 1 ročna žaga (12 kr), 2 tehtnici s kemblji (1 fl 12 kr), 3 krampi (21 kr), 7 širokih rovnic (1 fl 24 kr), 2 lopati (24 kr), 1 krampovska motika (12 kr), 2 kosi (24 kr), 2 srpa (14 kr), 3 bodeži (27 kr), 3 vinjeki (9 kr), 2 svedra (6 kr).

Notranjih dolgov na posestvu je bilo 32 fl 7 kr 2 pf. Celotna zapuščina je znašala 448 fl 30 kr 2 pf, zunanji dolgovi pa 146 fl 6 kr.

7. Inventar Stefana Kurbasa, podložnika šentpeterske župnije v Radehovi vasi; sestavljen 12. aprila 1706.

Posestvo je obsegalo (šentpetersko) kupno domačijo (30 fl), 5 četrtnskih vinogradov, podložnih Hrastovcu (80 fl), s hišo (10 fl), 2 četrtnska vinograda, podložna Hrastovcu (130 fl), poldrugi četrtnski vinograd, podložen cmureški gosposčini (93 fl), s hišo (24 fl), pol četrtnskega vinograda, podložnega isti gosposčini (38 fl), s hišo (12 fl).

Med premičninami se navajajo: 1 voz za vožo (10 fl), 1 plug in brana (1 fl), 3 verige za povezavo (3 fl), 2 žlajdri (30 kr), 2 srpa (12 kr), 2 in pol tisoč trtnih kolov (5 fl), stare rovnice, motike in krampi (18 kr), 2 stara svedra (6 kr), 1 železna zagozda (9 kr), 1 tehtnica s podstavkom (15 kr), 3 kolovrati (27 kr).

Notranji dolgovi so obsegali 155 fl 18 kr, zunanji 366 fl 10 kr, celotna zapuščina pa 791 fl 40 kr.

8. Inventar Katarine Rozman, osebno naseljene šentpeterske sogornice v Malečniku; sestavljen 5. maja 1707.

Posestvo je obsegalo 2 in pol četrtnske zemljišča po gorskem pravu in vinograda, podložna z gorskim pravom šentpeterski župniji (62 fl), s hišo in prešo (10 fl).

Med premičninami so zapisani: 1 star kolovrat (6 kr), 2 stari vinogradniški rovnici (12 kr), 1 star vinjek (3 kr).

Celotna zapuščina je znašala 74 fl 3 kr, zunanji dolgovi pa 45 fl 17 kr.

9. Inventar Martina Irgoliča, šentpeterskega sogornika;⁵ sestavljen dne 30. marca 1712.

Posestvo je obsegalo 2 četrtingska vinograda, podložna šentpeterski župniji (55 fl), s hišo (15 fl), 1 četrtingski vinograd, podložen falski gosposčini z gorskim pravom (55 fl), in 1 četrtingski vinograd, podložen selniški gosposčini z gorskim pravom (65 fl).

Med premičninami se kot orodja omenjajo: 1 žatlaka (15 kr), 1 sekira za treske (15 kr), 1 ročna žaga (6 kr), 1 krampovska motika (4 kr), 1 sveder (3 kr), 1 daljša lestev (15 kr).

Celotna zapuščina je znašala 195 fl 53 kr. Notranjih dolgov ni bilo, pač pa 33 fl 21 kr zunanjih.

10. Inventar Marije Kramberger, podložnice šentpeterske župnije v Spodnji Radehovi vasi; sestavljen 25. maja 1716.

Posestvo je obsegalo fevdno (šentpetersko) kmetijo (neocenjeno), 1 travnik, podložen Hrastovcu (150 fl), 3 in pol četrtingske vinograde, podložne Vurbergu (170 fl), hišo, shrambo, obokano klet in hlev (40 fl) in prešo (15 fl).

Med premičninami se omenjajo: 2 voza (16 fl), 2 kolovrata (14 kr), 4 široke rovnice (24 kr), 2 gnojnih vil (18 kr), 4 srpi (18 kr), 2 siti (12 kr), 2 rešeti (8 kr).

Notranji dolgovi so znašali 57 fl 45 kr, zunanji pa 64 fl 36 kr. Celotna zapuščina se je vrednotila s 790 fl 44 kr.

11. Inventar Mihaela Kaklja, sogornika šentpeterske župnije v Malečniku; sestavljen 4. januarja 1717.

Posestvo je obsegalo 3 in pol (šentpeterske) četrtingske vinograde (84 fl), s hišo in prešo (24 fl) in 2 (šentpeterski) četrtingski zemljišči po gorskem pravu (14 fl).

Kot orodja se navajajo: 1 široka rovnica (12 kr), 3 stare široke rovnice (6 kr), 1 krampovska motika (6 kr), 2 gnojnih vil (12 kr), 1 krevelj (6 kr), 5 starih svedrov (18 kr), 2 manjša svedra in 1 kladivo (9 kr), 1 ročna žaga (6 kr), 1 rešeto (9 kr), 2 siti (12 kr), 3 sekire za les (24 kr), 3 stare sekire (9 kr), 1 sekira za treske (6 kr), 4 stari vinjeki (12 kr), 1 bodež (3 kr), 1 žatlaka (12 kr), 2 železni zagozdi (12 kr), 1 lopata (6 kr), 2 srpa (6 kr), 1 star rošt za pečenje (3 kr), 1 raženj (4 kr), 2 ozki rovnici (12 kr), 1 brusilni kamen (9 kr).

Notranjih dolgov je bilo 38 fl, zunanjih pa 17 fl 12 kr. Celotna zapuščina je znašala 215 fl 19 kr.

12. Inventar Martina Bračka, osebno naseljenega sogornika šentpeterske župnije v Malečniku; sestavljen 26. novembra 1720.

Posestvo je obsegalo 3 četrtingske (šentpeterske) vinograde in zemljišče (50 fl), hišo (20 fl), 2 četrtingski (šentpeterski) njivi po gorskem pravu (22 fl) in poldrugo četrtingsko (šentpetersko) zemljišče po gorskem pravu (10 fl).

Kot orodja so omenjeni: 1 kolovrat (9 kr), 1 kosa (7 kr), 3 stare široke rovnice (12 kr), 1 ozka rovnica (6 kr), 1 ročna žaga (5 kr), 1 obročnik (4 kr), 1 sekira za les (12 kr), 1 rošt za pečenje in 1 raženj (21 kr).

Notranjih dolgov je bilo 5 fl, zunanjih pa 17 fl 6 kr. Celotna vrednost zapuščine je znašala 125 fl 38 kr.

13. Inventar Matije Sekirnika, podložnika šentpeterske župnije v Vodolah; sestavljen 14. maja 1721.

Posestvo je obsegalo (šentpetersko) kmetijo po kupnem pravu (70 fl).

Med premičninami se kot orodja navajajo: 1 star plug (15 kr), 1 stara brana (15 kr), 2 žlajdri (16 kr), 1 veriga (21 kr), 2 gnojnih vil (12 kr), 1 krevelj (6 kr), 2 stari široki rovnici (14 kr), 1 stara železna sekira (6 kr), 1 sekira za treske (5 kr), 1 star obročnik (3 kr), 1 bodež (5 kr), 2 vinjeka (8 kr), 2 stari kosi (12 kr), 1 ročna žaga (5 kr), 1 tehtnica (21 kr).

⁵ Ta in še nekaj inventarjev je brez krajevne določitve. Verjetno gre v teh primerih za podložnike iz neposredne bližine župnije.

Notranjih dolgov ni bilo, medtem ko so znašali zunanji dolgovi 38 fl 31 kr, celotna zapuščina pa 105 fl 55 kr.

14. Inventar Urbana Krambergerja, osebno naseljenega podložnika šentpeterske župnije v Radehovi vasi: sestavljen 2. decembra 1721.

Posestvo je obsegalo (šentpetersko) kmetijo po kupnem pravu (26 fl), 1 kmetijo, podložno šentpeterski župniji (48 fl), 3 in pol četrtinske vinograde, podložne Vurbergu (170 fl), s hišo, shrambo, obokano kletjo in hlevom (40 fl), 3 četrtine vinograda, podložnega Hrastovcu (210 fl), s hišo, prešo in kletjo (60 fl), 2 četrtini vinograda, podložnega Hrastovcu (140 fl), polovico četrtinskega vinograda, podložnega Gornjemu Cmureku (40 fl), s hišo (25 fl) in 1 travnik, podložen Hrastovcu (100 fl).

Med premičninami se zapisujejo: 1 voz za vožo (9 fl), 1 vozna tehtnica (24 kr), 1 vrv za povezavo (15 kr), 1 stara uzda (15 kr), 5 starih komatov (1 fl 15 kr), 3 gnojne vile (30 kr), 3 stare široke rovnice (30 kr), 1 vile za seno (7 kr), 2 sekiri za les (27 kr), 1 žaga (6 kr), 2 velika in 2 mala svedra (18 kr), 1 sekira za treske (18 kr), 1 srp in 1 rošt za pečenje (18 kr), 1 raženj (neocenjen), 1 veliko in 1 malo rešeto (20 kr).

Notranjih dolgov je bilo 38 fl, zunanjih pa 206 fl 42 kr. Celotna zapuščina je znašala 1098 fl 41 kr.

15. Inventar Andreja Flakusa, podložnika šentpeterske župnije; sestavljen 16. decembra 1726.

Posestvo ni popisano.

Med premičninami se kot orodja naštevajo: 2 kolovrata (12 kr), 2 široki rovnici, 2 sekiri za treske, 1 kleščice, 1 kramp, 1 gnojne vile (1 fl), 1 žitno rešeto (7 kr), 1 večja in 1 manjša motika (24 kr).

Notranjih dolgovi so znašali 55 fl 48 kr, zunanji 37 fl 56 kr 3 pf, celotna zapuščina pa 114 fl 44 kr 2 pf.

16. Inventar Martina Rozmana, podložnika in oskrbnika šentpeterske župnije; sestavljen 31. marca 1727.

Posestvo je obsegalo dom (55 fl) in zraven spadajoče (šentpetersko) zemljišče (25 fl), 5 četrtinskih vinogradov, podložnih mariborski gosposčini (250 fl), 1 četrtinski vinograd, podložen z gorskim pravom Admontu (200 fl), in 1 vinograd, podložen z gorskim pravom Hrastovcu (95 fl).

Kot orodja se omenjajo: 1 medeninasti nož (1 fl 30 kr), 2 verigi na komatu (54 kr), 1 kosa za slamo (12 kr), 1 gnojne vile (9 kr), 1 vile za seno (7 kr), 1 tehtnica (24 kr), 1 sito (6 kr), 3 noži (12 kr), 3 rešeta (11 kr), 2 železni lopati (42 kr), 4000 dolgih trtnih kolov (8 fl).

Notranjih dolgov je bilo 282 fl 56 kr 2 pf, zunanjih 112 fl 8 kr, celotna zapuščina pa 1477 fl 40 kr 3 pf.

17. Inventar Simona Remška, podložnika šentpeterske župnije iz St. Jurija pri Hočah; sestavljen 19. aprila 1728.

Posestvo je obsegalo celo, St. Petru podložno zemljišče s hišo (190 fl), fevdno kmetijo, podložno Radvanju (55 fl 42 kr), in 2 dela vinograda v Razvanju (110 fl).

Kot orodja so zapisane: 3 velike verige za povezavo (5 fl), 7 zavornice (1 fl 59 kr), 3 vinogradniški krampi (56 kr), 6 širokih rovnice (56 kr), 3 železne lopate (45 kr), 6 vinjekov (50 kr), 4 svedri (18 kr), 2 vrvi za povezavo (50 kr), 2 voza za vožo (24 kr), 2 pluga, okovana z železom (1 fl 30 kr), 2 rali (5 fl), 3 gnojne vile in 1 krevelj (50 kr), 1 sekira za les (45 kr), 2 sekiri za treske (24 kr), 2 kosji (24 kr), 4 vrtni (lažji) krampi (8 kr), 1 široka motika za repo (2 kr), 3 srpi (15 kr), 1 veriga za voz (50 kr), 2 ražnja (15 kr), 1 železna tehtnica (45 kr), 1 železna vaga pri vozu (24 kr), 1 železna ost (12 kr), noži za zelje (1 fl), 3 rešeta (18 kr), 1 sito (9 kr), 2 noža s kratkim rezilom za rezanje zelja (10 kr), 1 nož (8 kr).

Notranjih dolgov je bilo 50 fl 45 kr, zunanjih 176 fl 55 kr, celotne zapuščine pa 682 fl 41 kr.

18. Inventar Simona Graherja, oštetarja šentpeterske župnije v Malečniku; sestavljen 3. novembra 1734.

Posestvo je obsegalo zemljišče, podložno šentpeterski župniji (56 fl), in zraven spadajoči dom (25 fl).

Kot orodja se omenjajo: 1 kolovrat (15 kr), 1 široka rovnica (9 kr) 1 gnojne vile (5 kr), 1 brusilni kamen (9 kr).

Notranjih dolgov je bilo 1 fl 48 kr, zunanjih 74 fl 9 kr, celotna zapuščina pa 67 fl 28 kr.

19. Inventar Simona Lauferja, mežnarja pri Sv. Martinu pod Vurbergom; sestavljen 9. julija 1736.

Posestvo ni popisano.

Orodja so bila naslednja: 1 ribežen (2 kr), 1 široka motika za repo (6 kr), 3 kozice (9 kr), 1 stara kozica (5 kr), 1 boljše kozica (6 kr), 1 rošt za pečenje (10 kr), 1 tesarska sekira, ozka in dolga (5 kr), 2 siti (8 kr), 2 kolovrata (34 kr), 2 vil za seno (4 kr), 3 stare grablje (9 kr), 3 stare široke rovnice (9 kr), 1 star krevelj (4 kr), 1 boljši krevelj (7 kr), 1 stara lopata (9 kr), 1 sekira za les (7 kr), 1 stara ročna sekira (5 kr), 1 železna zagozda (7 kr), 1 sekira za meso (9 kr), 1 sekira za treske (9 kr), 3 srpi (9 kr), 1 tehtnica s kemblji (18 kr).

Notranjih dolgov je bilo 12 fl 45 kr, zunanjih pa 57 fl 37 kr. Celotna vrednost ostaline ni navedena.

20. Inventar Marije Slik, podložnice šentpeterske župnije v Vodolah; sestavljen 2. januarja 1737.

Posestvo je obsegalo (šentpetersko) zemljišče in vinograd (50 fl) z domom (25 fl).

Kot orodja se omenjajo: 1 jarem (15 kr), 1 žlajdra (10 kr), 1 zavornica (7 kr), 2 stari široki rovnici (12 kr), 1 gnojne vile (6 kr), 1 krevelj (3 kr), 1 črtalo (24 kr).

Notranjih dolgov ni bilo; zunanji dolgovi so znašali 70 fl 22 kr 3 pf, celotna zapuščina pa 151 fl 8 kr.

21. Inventar Antona Kurbusa, podložnika šentpeterske župnije v Spodnji Radehovi vasi; sestavljen 17. junija 1737.

Posestvo je obsegalo 1 (šentpetersko) kmetijo po kupnem pravu in domačijo (40 fl), poldrugi četrtinski vinograd, podložen mreški gosposčini (87 fl), zraven spadajočo viničarijo in prešo (32 fl), 1 četrtinski (šentpeterski) vinograd (90 fl), 3 četrtinske (šentpeterske) vinograde (90 fl) in 1 (šentpeterski) travnik po kupnem pravu (140 fl).

Med premičninami se omenjajo: 1 voz za vožo z verigami (15 fl), 1 plug in brana (2 fl 19 kr), 2 novi, neokovani kolesi (1 fl), 1 staro kolo (51 kr), 1 velika žaga (2 fl), 1 manjša žaga (1 fl 15 kr), 1 veriga za povezavo (45 kr), 2 verigi za povezavo (1 fl 30 kr), 1 žlajdra (15 kr), 1 nova kosa (16 kr), 2 klešč (10 kr), 2 železni zagozdi (24 kr), 2 kladivi (6 kr), 1 mala žaga (9 kr), 2 sekiri za les (24 kr), 3 sekire za treske (36 kr), 1 sekira za meso (8 kr), 6 svedrov (30 kr), 1 tehtnica s kemblji (48 kr), 6 rešet (18 kr), 1 ploščata široka motika (8 kr), 1 železna ost (12 kr), 1 vrv za povezavo (10 kr), 4 kose (51 kr), 1 vile za seno (7 kr), 2 komata in uzde (1 fl 30 kr), 1 jarem (17 kr), 2 vil za seno (14 kr), 1 sirgalo za zelje (45 kr), 2 strgali za repo (14 kr), 2 večji brani (14 fl), 2 manjši brani (11 fl), 1 enaka brana (4 fl), 7 kolovratov (2 fl), 4 krampi (38 kr), 2 široki rovnici (14 kr).

Zunanjih dolgov je bilo 63 fl 3 kr, celotna zapuščina pa je bila vredna 847 fl.

22. Inventar Uršule Zorec, podložnice šentpeterske župnije v Zamarkovi; sestavljen 21. julija 1738.

Posestvo je obsegalo (šentpetersko) kmetijo po kupnem pravu s stavbami (110 fl) in 3 četrtinske vinograde, podložne hrastovski gosposčini z gorskim pravom, s stavbo (296 fl 45 kr).

Med premičninami se naštevajo: 1 voz za vožo (10 fl), 1 voz (6 fl), 1 sani za vožo (18 kr), 1 grabljaste sani (za seno) (30 kr), 1 plug in brana (1 fl 30 kr), 1 vaga pri vozu (15 kr), 2 konjski opremlj z 2 komatoma in uzdami (2 fl), 1 komat (1 fl 30 kr), 2 verigi za povezavo (45 kr), 1 žlajdra (15 kr), 2 kolovrata (1 fl 24 kr), 3 vile za seno (27 kr), 2 svedra (12 kr), 3 krevlji (21 kr), 1 sekira za treske in 1 sekira za les (18 kr), 2 železni zagozdi (20 kr), 3 kose (21 kr), 4 široke rovnice (36 kr), 4 srpi (16 kr), 1 obročnik (7 kr), 1 sekira za treske (6 kr), 2 rešeti in 1 sito (27 kr).

Notranjih dolgov je bilo 85 fl, zunanjih 102 fl 52 kr, celotna ostalina pa 716 fl 29 kr.

23. Inventar Marjete Caf, podložnice šentpeterske župnije v Radehovi vasi; sestavljen 21. maja 1742.

Posestvo je obsegalo (šentpetersko) kmetijo po kupnem pravu z mlinom (145 fl).

Med premičninami se navajajo: 1000 trtnih kolov (1 fl 30 kr), 1 plug z vsemi pripravami (1 fl 8 kr), 1 sani (12 kr), 1 široka rovnica (8 kr), 1 krevelj (7 kr), 6 pil (54 kr), 1 železno kladivo (12 kr), 3 svedri (10 kr), 1 kosa za slamo (12 kr).

Celotna ostalina se je vrednotila s 336 fl 44 kr, zunanjih dolgov pa je bilo 23 fl.

24. Inventar Marije Ježovnik, podložnice šentpeterske župnije pri Sv. Trojici; sestavljen 14. marca 1743.

Posestvo je obsegalo šentpeterski župniji podložno kmetijo z zraven stoječo hišo, skednjem in hlevom (112 fl) in 4 vinograde s tamkajšnjimi stavbami (400 fl 30 kr).

Med premičninami se omenjajo: 1 voz za vožo (15 fl), 1 star voz za vožo (4 fl), 1 star plug (2 fl 30 kr), 1 stara in 1 nova brana (2 fl 30 kr), 2 rešeti (6 kr), 1 brusilni kamen (6 kr), 4 komati (2 fl), 1 dolga veriga za povezavo (1 fl), 2 drugi verigi (1 fl), 1 veriga s kavljem (30 kr), 2 žlajdri (30 kr), 1 vprežna (vlačna) veriga (21 kr), 3 železne zagozde (36 kr), 3 sekire za les (27 kr), 1 sekira za treske (12 kr), 2 vinjeka (6 kr), 2 mali ročni sekiri (4 kr), 2 bodeža (10 kr), 5 svedri (17 kr), 1 sani (1 fl 30 kr), 1 vrvi za povezavo (9 kr), 1 strgalo za zelje (36 kr), 5 starih srpov (10 kr), 2 dobri široki rovnici (30 kr), 2 slabši (12 kr), 1 krevelj (27 kr), 1 ročna žaga (10 kr), 1 strgalo za repo (6 kr), 1 rošt za pečenje (10 kr).

Notranjih dolgov na posestvu ni bilo, pač pa 188 fl 26 kr in pol pf zunanjih. Celotna ostalina je znašala 834 fl 17 kr.

25. Inventar Jere Roter, podložnice šentpeterske župnije v Vodolah; sestavljen 5. marca 1749.

Posestvo je obsegalo (šentpetersko) zemljišče in vinograd (75 fl) z domom (30 fl).

Med premičninami se zapisujejo: 1 voz z zavorami (1 fl), 1 plug (36 kr), 1 brana (30 kr), 1 okovan jarem (12 kr), 1 železni trikl (21 kr), 1 vinogradniški kramp (24 kr), 1 krevelj (4 kr), 3 gnojne vile (18 kr), 1 sekira za les (12 kr), 1 sekira za treske (12 kr), 1 ročna sekira (8 kr), 1 železna zagozda (7 kr), 2 žlajdri (24 kr), 4 vinjeki (12 kr), 4 srpi za žito (16 kr), 1 hišna tehtnica (15 kr), 2 kolovrata (30 kr), 1 sito za moko z 1 rešetom (10 kr).

Notranjih dolgov je bilo 35 fl 7 kr, zunanjih pa 85 fl 36 kr. Celotna zapaščina je znašala 211 fl 18 kr.

26. Inventar Simona Jagroviča, mežnarja pri Sv. Martinu pod Vurbergom; sestavljen 8. januarja 1756.

Posestvo ni popisano.

Med premičninami se navajajo: 1 pločevinasti vinski lijak (5 kr), 1 sveder za čepe (3 kr), 1 sodarski nož (3 kr), 3 veliki kolovrati (33 kr), 1 kramp (30 kr), 3 mala rešeta (9 kr), 1 sito (3 kr), 3 sekire za les (24 kr), 1 sekira za treske

(9 kr), 1 ročna žaga z 1 železno zagozdo (9 kr), 1 tehtnica s kemblji (35 kr), 1 klešče s kladivom in dletom (15 kr), 3 krampi in 3 široke rovnice (30 kr).

Notranjih dolgov je bilo 163 fl 58 kr, zunanjih 106 fl 26 kr, celotne ostaline pa 231 fl 50 kr.

27. Inventar Helene Lederer, osebno naseljene sogornice šentpeterske župnije v Malečniku; sestavljen 27. aprila 1757.

Posestvo je obsegalo 6 in pol četrtskih vinogradov, podložnih šentpeterski župniji z gorskim pravom (270 fl), s hišo in prešo (25 fl), 2 četrtska (šentpeterska) vinograda (80 fl) s stavbo (8 fl), 3 četrtsine zemljišča po gorskem pravu, podložnega Frajdenuku (18 fl 45 kr).

Med premičninami so navedene: 4 široke rovnice (32 kr), 2 vinogradniška krampa (30 kr), 2 gnojnih vil (20 kr), 1 krevelj (3 kr), 2 sekiri za les (24 kr), 2 ročni sekiri (6 kr), 1 sekira za treske (7 kr), 3 svedri (14 kr), 1 ost (12 kr), 1 kladivo (3 kr), 1 bodež (3 kr), 4 vinjeki (12 kr), 1 tehtnica s kemblji (21 kr), 3 kolovratj (36 kr), 2 srpa (4 kr), 2 kosi za košnjo (20 kr), 1 kosa za slamo (10 kr), 3 stare žage (10 kr).

Celotna ostalina je znašala 486 fl 45 kr 2 pf, zunanji dolgovi pa 32 fl.

28. Inventar Matije Drože, sogornika šentpeterske župnije; sestavljen 9. marca 1759.

Posestvo je obsegalo (šentpetersko) zemljišče po gorskem pravu z domom (40 fl).

Med premičninami se navajajo: 1 brusilni kamen (4 kr), 1 tehtnica s kemblji (15 kr), 2 sekiri za les (25 kr), 2 dobri široki rovnici (12 kr), 2 krevlja (8 kr), 2 železni zagozdi (15 kr), 5 vinjekov (15 kr), 1 srp (5 kr), 3 lopate (neocenjene), 1 široka motika za repo (8 kr), 2 siti (12 kr).

Notranjih dolgov je bilo 4 fl 59 kr, zunanjih 42 fl 52 kr, celotne zapuščine pa 73 fl 54 kr.

29. Inventar Ivana Juriča, podložnika šentpeterske župnije; sestavljen 1. avgusta 1759.

Posestvo je obsegalo (šentpetersko) hišo s kletjo in na njej postavljeno shrambo (95 fl) in mlin, podložen ravnopoljski gosposčini (20 fl).

Med premičninami se naštevajo: 1 vinogradniški kramp (12 kr), 3 široke rovnice (21 kr), 2 krampa (12 kr), 1 krevelj (10 kr), 2 gnojnih vil (7 kr), 1 veriga za povezavo (1 fl), 1 žlajdra (10 kr), 1 sekira za treske (7 kr), 3 sekire za les (27 kr), 3 ročne sekire (9 kr), 2 železni zagozdi (12 kr), 1 sekira za meso (6 kr), 1 železno teslo (7 kr), 1 velik sveder (9 kr), 2 manjša svedra (7 kr), 5 dleta (9 kr), 3 kolovrati (36 kr), 1 kosa (15 kr), 3 srpi (12 kr), 1 tehtnica (24 kr).

Notranjih dolgov je bilo 6 fl, zunanjih 391 fl 33 kr, medtem ko je znašala celotna zapuščina 159 fl 45 kr.

30. Inventar Matije Škofa, oštetarja šentpeterske župnije; sestavljen 26. oktobra 1759.

Posestvo je obsegalo domec, podložen šentpeterski župniji (50 fl).

Kot orodja se omenjajo: 2 kosi (20 kr), 1 sekira za les (17 kr), 1 ročna sekira (7 kr), 1 ročna žaga (5 kr), 1 kolovrat (12 kr), 1 obročnik (7 kr), 2 svedra (6 kr), 1 sekira (8 kr), 1 vzdigavka (9 kr), 3 srpi (9 kr), 1 gnojne vile (9 kr).

Notranjih dolgov ni bilo, pač pa 11 fl 36 kr zunanjih. Celotna ostalina je znašala 78 fl 36 kr.

31. Inventar Katarine Flakus, podložnice šentpeterske župnije; sestavljen 3. marca 1760.

Posestvo je obsegalo šentpeterski župniji podložno hišo s kletjo in na njej zidano shrambo (95 fl), mlin, podložen ravnopoljski gosposčini (20 fl), in njivo, podložno mariborski gosposčini (43 fl).

Med premičninami se kot orodja zapisujejo: 1 velika žaga (30 kr), 1 sekira za meso (6 kr), 3 železne zagozde (18 kr), 2 mesarska noža (12 kr), 2 siti (6 kr), 1 rešeto (3 kr), 1 vinogradniški kramp (12 kr), 3 široke rovnice (21 kr),

2 krampa (12 kr), 1 krevelj (10 kr), 2 gnojnih vil (16 kr), 1 vile za seno (7 kr), 1 sekira za treske (7 kr), 3 sekire za les (27 kr), 3 ročne sekirice (9 kr), 1 železno teslo (7 kr), 1 velik sveder (9 kr), 2 mala svedra (7 kr), 3 dleta (9 kr), 3 kolovrati (36 kr), 1 kosa (15 kr), 3 srpi (12 kr), 1 tehtnica s kemblji (24 kr).

Notranjih dolgov je bilo 3 fl 42 kr, zunanjih 148 fl 26 kr, celotne ostaline pa 316 fl 50 kr.

32. Inventar Katarine Polič, podložnice šentpeterske župnije v Radehovi vasi; sestavljen 27. maja 1761.

Posestvo je obsegalo šentpeterski župniji podložno zemljišče s stavbo (35 fl), 1 travnik, podložen Hrastovcu (25 fl), 1 vinograd (50 fl) z 2 stavbama (65 fl).

Med premičninami se naštevajo: 1 voz za vožo (12 fl), 1 voz za vožo (10 fl), 3 verige za povezavo (3 fl), 1 vrv za povezavo (20 kr), 1 plug (45 kr), 1 brana (45 kr), 1 jarem (7 kr), 1 sani za vožo (10 kr), 4 kolovrati (1 fl 12 kr), 5 vinogradniških rovníc (42 kr), 4 krevlji (28 kr), 2 vil za seno (14 kr), 1 velika žaga (21 kr), 1 ročna žaga (9 kr), 2 sekiri za les (18 kr), 2 železna cepivca (24 kr), 1 sekira za treske (9 kr), 1 ročna sekira (4 kr), 1 sodarski nož (9 kr), 2 obročnika (10 kr), 2 svedra (15 kr), 1 žatlaka (3 kr), 2 kosi (21 kr), 4 srpi za žito (12 kr), 4 vinjeki (12 kr), 1 rešeto (3 kr), 2 siti za moko (15 kr).

Notranjih dolgov je bilo 39 fl, zunanjih 46 fl 9 kr 2 pf, celotne ostaline 504 fl.

33. Inventar Lucije Ježovnik, naseljenke šentpeterske župnije v Gradišču; sestavljen 2. maja 1775.

Posestvo je obsegalo (šentpetersko) zemljišče (170 fl), hišo, skedenj in hlev (60 fl), 4 četrtinske vinograde s hišo in kletjo, podložne cmureški gosposčini (326 fl 41 kr), 3 četrtinske vinograde s hišo in kletjo, podložne hrastovski gosposčini (320 fl).

Kot orodja se zapisujejo: 1 veriga za vodnjak (1 fl), 1 konjska vprega (14 kr), 2 železni zagozdi (20 kr), 1 železna penjava (10 kr), 2 sekiri za les (32 kr), 2 sekiri za treske (20 kr), 5 malih motik (18 kr), 1 tehtnica s kemblji (27 kr), 3 svedri (21 kr), 1 vrv za povezavo (8 kr), 1 vinogradniška rovnica (36 kr), 5 krevljev (45 kr), 1 velika žaga (1 fl 30 kr), 6 srpov (18 kr), 1 voz za vožo (24 fl), 1 star voz za vožo (10 fl), 1 plug (2 fl), 2 brani (3 fl 30 kr), 1 strgalo za zelje (18 kr), 1 strgalo za repo (2 kr), 1 motika za repo (10 kr), 1 kolovrat (9 kr), 1 ost (7 kr), 1 sito (6 kr), 2 rešeti (8 kr).

Notranjih dolgov je bilo 12 fl 10 kr, zunanjih 75 fl 37 kr, celotna zapuščina pa 1341 fl 8 kr.

34. Inventar Franca Sernca, podložnika šentpeterske župnije v Spodnjih Hočah; sestavljen 22. oktobra 1778.

Posestvo je obsegalo šentpeterski župniji podložno zemljišče (330 fl) z domom (60 fl), kmetijo po kupnem pravu, podložno Hompošu (392 fl 30 kr), in vinograd, podložen studeniškemu samostanu z gorskim pravom (150 fl).

Med premičninami se naštevajo: 1 voz za vožo (40 fl), 1 manjši (15 fl), 1 prav tak (8 fl), 1 koleselj (12 fl), 1 sprednji podvoz (1 fl 30 kr), 1 železni jarem (1 fl 30 kr), 1 jarem (30 kr), 1 okovana vaga pri vozu (45 kr), 1 plug (45 kr), 2 brani (2 fl 30 kr), 5 verig na komatu (2 fl), 4 verige za povezavo (8 fl), 13 različnih verig (5 fl), 1 železne grablje (10 kr), 2 krevlja (18 kr), 4 gnojne vile (40 kr), 2 železnih vil za seno (24 kr), 2 sekiri za les (35 kr), 1 ročna sekira (12 kr), 1 sekira za meso (15 kr), 1 žatlaka (4 kr), 1 železna zagozda (12 kr), 1 železni plug (15 kr), 3 svedri (30 kr), 1 obročnik (7 kr), 1 klešče (10 kr), 1 pila (8 kr), 1 ročna žaga (10 kr), 3 srpi (12 kr), 1 kosa (12 kr), 1 motika za repo (7 kr), 2 strgali za repo (6 kr), 1 strgalo za zelje (1 fl 30 kr), 8 širokih rovníc (5 fl 12 kr), 1 vinogradniški kramp (12 kr), 3 lopate (30 kr), 1 motika za grude (15 kr), 1 jamski kramp (1 fl), 1 brusilni kamen (10 kr), 1 par vozni vitlov (1 fl).

Notranjih dolgov ni bilo, pač pa 2108 fl 2 kr zunanjih. Celotna ostalina je znašala 1363 fl 35 kr.

II

Plugi se navajajo (prvič 1690) v 16 od 34 inventarjev. Razen treh primerov se povsod omenja le po en plug. Dva pluga sta označena kot okovana z železom, eden pa kot železni plug. Drugi plugi niso natančneje opisani. — Prav tako ne naštetih rali (1728). — 1757 se omenja eno črtalo.

Brane se omenjajo (prvič 1690) v 12 od 34 inventarjev. Povprečno so jih imeli pri hiši po 2. Natančneje niso opisane, razen v enem primeru, ko se razločujejo večje in manjše.

Krampi se naštevajo (prvič 1690) v 15 od 34 inventarjev. Povprečno so jih imeli pri hiši nekaj manj ko 4. Precejkrat se omenjajo vinogradniški krampi (petina vseh navedenih), enkrat 4 vrtni (lažji) krampi, večinoma pa so navedbe brez natančneje označbe.

Rovnice se omenjajo (prvič 1690) v 28 od 34 inventarjev. Povprečno jih je bilo pri hiši okrog 4. Največ jih je bilo na enem domu 16. Več ko 4 petine navedenih rovnice je bilo tako imenovanih širokih rovnice. Edinole 8 od vseh je bilo vinogradniških, 9 pa ozkih rovnice.

Motike se navajajo (prvič 1700) v 15 od 34 inventarjev. Povprečno so jih imeli po 2. Četrtnina omenjenih motik so bile tako imenovane krampovske motike, petina pa motike za repo, medtem ko druge niso natančneje opredeljene, razen redkih primerov, ko so zapisane večje in manjše motike ter enkrat ploščata široka motika.

Srpi se naštevajo (prvič 1691) v 19 od 34 inventarjev. Povprečno so bili pri eni hiši 3. Najvišje število srpov v enem domu je znašalo 6.

Krevlji se navajajo (prvič 1690) v 19 od 34 inventarjev. Povprečno število krevljev pri eni hiši je znašalo nekoliko manj ko 2. Največ je bilo skupaj omenjenih krevljev 5.

Gnojne vile se omenjajo (prvič 1690) v 19 od 34 inventarjev. Povprečno je bilo pri hiši 2 gnojnih vil. Snovno jih inventarji ne določajo, razen 1690, ko so zapisane železne gnojne vile.

Kose se navajajo (prvič 1700) v 14 od 34 inventarjev. Povprečno jih je bilo pri hiši malce manj ko 2. Najvišje število kos v enem domu je znašalo 5. Omenjene so 3 kose za slamo.

Srpi so bili potemtakem v tej dobi znatno bolj razširjeno orodje za žetev ko kose. Značilno je, da se kose in srpi ne omenjajo pogostokrat pri eni hiši skupaj in da so zlasti srpi precejkrat po domovih, kjer niso imeli zapisanih kos (11-krat) in narobe. Z drugimi besedami: kose so se takrat uveljavljale hkrati s srpi, ki pa so bili številnejši in bolj uporabljani.

Vile za seno se naštevajo (prvič 1721) v 8 od 34 inventarjev. Povprečno so jih imeli nekaj več ko 2 pri hiši. O snovi senenih vil iz inventarjev nismo poučeni, razen 1778, ko so zapisane železne vile za seno.

Lopate so zapisane (prvič 1690) v 10 od 34 inventarjev. Povprečno so jih imeli nekaj več ko 2 pri hiši. Najvišje znano število lopat pri enem kmetu je bilo 5.

Obročniki se omenjajo samo 1720, 1721, 1738, 1759, 1761 in 1778; razen v enem primeru povsod po eden.

Vinjeki so navedeni (prvič 1702) v 10 od 34 inventarjev. Povprečno so jih imeli preko 3, največ pa jih je bilo pri eni hiši 6.

Bodeži so omenjeni 1703 trije, 1717 eden, 1721 eden, 1745 dva in 1757 eden.

Trtni koli se naštevajo trikrat: 1706 — 2500 trtnih kolov, 1727 — 4000 dolgih trtnih kolov, 1742 — 1000 trtnih kolov.

*

Sekire so bile kaj pogostne, saj se navajajo (prvič 1691) v 26 od 34 inventarjev. Povprečno jih je bilo po hišah nekaj manj ko 4. Največ je bilo na enem domu 8 sekir. Kot orodje so bile sekire tedaj zelo diferencirane: iz inventarjev poznamo sekire za les, sekire za treske, sekire za meso, ročne in tesarske sekire. Za vse te različne namene so torej obstajale posebne zvrsti orodja. Največ je bilo sekir za les: skoraj polovica vseh, ki so navedene. Sekir za treske in ročnih sekir je bilo precej manj. Redke so bile sekire za meso.

Zatlake so naštete štirikrat: 1712, 1717, 1761, 1778; vsakokrat po ena.

Žage se omenjajo (prvič 1690) v 17 od 34 inventarjev. Njihovo povprečno število pri eni hiši je znašalo nekaj več ko 1. Večidel so navedene žage označene kot ročne žage; nekajkrat pa so naštete tudi velike in male žage.

Pile se omenjajo le dvakrat: 1742 in 1778. Prvič je bilo naštetih 6, drugič pa 1 pila.

Svedri se omenjajo (prvič 1690) v 22 od 34 inventarjev. Njihovo povprečno število pri eni hiši je bilo 3. Najvišje število svedrov v enem domu je znašalo 7. — Inventarne navedbe nekajkrat razločujejo večje in manjše svedre, enkrat pa zapisujejo (1756) sveder za čepe.

Kladiva se naštevajo v štirih inventarjih: 1737, 1742, 1756 in 1757; 1757 dve, sicer po eno.

Zagozde (železne) se omenjajo (prvič 1690) v 16 od 34 inventarjev. Povprečno njihovo število pri eni hiši je znašalo nekaj manj ko 2.

Tesla (železna) so navedena le dvakrat: 1759 eno in 1760 eno.

Dleta se naštevajo trikrat: 1756 eno, 1759 tri in 1760 tri.

Klešče se omenjajo petkrat (prvič 1690); razen enega primera vsedkar ene.

Kolovrati se navajajo v 17 od 34 inventarjev. Njihovo povprečno število pri eni hiši je znašalo nekaj več ko 2. Najvišje število kolovratov v enem domu je bilo 7. Prvič se navajajo v naših inventarjih 1706. — Pri svobodnikih na Kranjskem so bili v tem času povprečno pri hiši (vendar pa so bile take redkejšje ko pri onodobnih vzhodnoštajerskih podložnikih) nekaj več ko 4 kolovrati.⁶ Se pravi, da je bila preja na vzhodnem Šta-

⁶ A. Baš, Hišna oprema svobodnikov na Kranjskem v 17. in 18. stoletju. Slovenski etnograf VI—VII, 1953/54, str. 137.

jerskem pri podložnikih razvita posamič drobneje, v celoti pa v širšem obsegu.

Tehtnice se omenjajo (prvič 1702) v 15 od 34 inventarjev, nekoliko manjkrat ko pri tedanjih kranjskih svobodnikih.⁷ Razen v enem primeru so imeli povsod po eno tehtnico. Po inventarnih navedbah so bile to tehtnice s kemblji, iz železa; enkrat se navaja tehtnica s podstavkom, enkrat pa vozna tehtnica, torej tehtnica, ki so jo jemali s seboj k prodajam.

Sita in *rešeta* se navajajo v 12 oziroma 13 od 34 inventarjev (prvikrat 1734). Povprečno število rešet pri eni hiši je bilo nekaj več ko 2, povprečno število sit pa eno in pol.

Rošči se naštevajo v 6 od 34 inventarjev; vsakokrat po eden.

Ražnji se omenjajo v 5 od 34 inventarjev; razen enkrat povsod po eden.

Kozice se navajajo le v enem inventarju: 1736 — 5 kozic.

Noži kot orodje se naštevajo poredko: samo petkrat — 1727, 1728, 1756, 1760 in 1761. Razen dveh navedb navadnih nožev oziroma nožev brez opredelitve so omenjeni sodarski noži, mesarski noži in noži za zelje (s kratkim rezilom). En zapisan nož je imel držaj iz medenine.

Brusilni kamni se omenjajo v 5 od 34 inventarjev (prvikrat 1717). Vsekdar je naštet samo po en brusilni kamen.*

Strgala (za zelje in repo) niso pogosto navedena: 1737, 1743, 1775 in 1778 (povprečno po 2).

*

Vozovi se omenjajo (prvič 1690) v 15 od 34 inventarjev. Povprečno so imeli po 2 pri hiši. Od 31 vozov, ki se navajajo, jih smemo šteti razen dveh (1 majhen voz za 3 ali 4 osebe in 1 koleselj) vse za vozove za vožo, saj bodo spadali v to vrsto pač tudi vozovi brez natančnejše označbe.

Kolesa se navajajo samo v dveh inventarjih: 1700 in 1737. Po teh navedbah sodeč so bila običajno okovana, kajti neokovana kolesa se posebej označujejo.

Vage pri vozu so naštete v 3 od 34 inventarjev: 1700, 1728 in 1738, in sicer 2 okovani, 1 železna in 1 navadna.

Trikl je omenjen le 1734, in to iz železa.

Sani se navajajo (prvič 1700) v 5 od 34 inventarjev. V glavnem so naštete sani za vožo oziroma sani brez natančnejše označbe. Enkrat pa se omenjajo hitre sani in grabljaste sani za seno.

Jarmi so navedeni (prvič 1737) v 5 od 34 inventarjev. Večidel so bili leseni, vendar pa je bil med 6 naštetimi jarmi eden iz železa, eden pa okovan.

Komati se omenjajo (prvič 1691) v 7 od 34 inventarjev. Povprečno so jih imeli po 3 pri hiši. Natančneje niso popisani.

⁷ A. Baš, nav. delo, str. 137.

Vprege. — Konjske opreme oziroma vprege so omenjene edinole 1700, 1738 in 1775.

Uzde so našete štirikrat, v glavnem po dve. Ena je navedena kot jezdna uzda.

Verige se omenjajo (prvič 1690) v 17 od 34 inventarjev. Povprečno so jih imeli po hišah 5. Najvišje število verig na enem domu je znašalo 25. Najpogostnejše so bile tako imenovane verige za povezavo in žlajdre; polovica oziroma četrtnina vseh navedenih. Manj je bilo v inventarjih neopredeljenih verig (nekaj čez petino vseh navedenih) in zavornic (osmina). Verig na komatu in verig za voz je dvanajstina oziroma šestina navedenih.

Vrvi (za povezavo) se omenjajo (prvič 1700) v 7 od 34 inventarjev; razen enega primera povsod ena.

*

Od ostalih orodij gre omeniti 1 pločevinasti vinski lijak, par voznih vitlov, 1 železne grablje, 4 osti, 1 železno penjavo, 1 vzdigovalko, 1 železni cepivec, 1 ribežen in 1 daljšo lestev.

III

*Plugi*⁸ se ne omenjajo niti v polovici vseh inventarjev. To je mogoče razložiti s tem, da po kmetijah, kjer plugi v inventarjih niso bili zapisani, zemlja ni bila prikladna za orno poljedelstvo. Kajti Slovenske gorice oziroma njihovi zahodnejši deli, od koder izvirajo — poleg nekaj primerov s severnega Dravskega polja — naši popisi zapuščin, so področja z mokrimi doli, tako da prihajajo za obdelavo zemlje v poštev predvsem pobočja; plugi so tod uporabljivi samo na nižjih pobočjih, na višjih pa, kjer nahajamo mimo njiv zlasti tudi vinograde, vse manj. Potemtakem bo za dobršen del podložnikov, ki imamo od njih ohranjene inventarje, držalo, da niso uporabljali plugov, temveč da je bilo pri njih za rahljanje in obračanje zemlje v rabi drugačno orodje. To so mogle biti edinole rovnice (in deloma tudi krampi), ki so v inventarjih od vseh orodij najštevilnejše in ki so po zapisih — štiri petine jih je bilo tako imenovanih širokih — sodeč mogle rabiti tudi za obdelavo zemlje namesto plugov. To jasno izpričujejo sama razmerja med navedbami plugov, rovnic in krampov v inventarnih popisih: posestva brez plugov so imela številne rovnice, medtem ko je bilo razmeroma le malo podložnikov z vzporednimi omembami plugov in rovnice; v manjši meri velja to prav tako za krampe. Plugi torej v 18. stoletju na vzhodnem Štajerskem niso bili splošno uveljavljeno orodje za rahljanje in obračanje zemlje, marveč je bilo tukaj ob plužnem znatno razširjeno kopaško poljedelstvo, pogojeno po geološki sestavi (lapor) oziroma morfologiji tal.

⁸ Ker pregledani inventarni podatki ne nudijo tako rekoč nobenih predmetnih opisov, odpade obdelava, povezana s formalnorazvojnimi vprašanji.

Kar zadeva snov, ki so bili iz nje navedeni plugi, je kajpak zdaleč prevladoval les, vendar je izmed 18 naštetih plugov eden že iz železa, dva od teh pa sta okovana z železom. — Našteva se tudi 1 črtalo.

Brane so zapisane zgolj v inventarjih, kjer so omenjeni plugi (čeprav ne v vseh teh). Se pravi, da so jih poznali le po kmetijah s plužnim poljedelstvom; drugod se brane ne navajajo. — Za vlačenje oziroma drobljenje zemlje so po drugih posestvih rabile pač zlasti tako imenovane krampovske motike, ki se je z njimi v kopaškem poljedelstvu moglo opravljati isto delo kakor v plužnem poljedelstvu z branami.

Številčno razmerje med plugi in branami po eni strani ter med rovnici, krampi in motikami po drugi strani kaže, da je bilo v vzhodno-štajerskih predelih skozi 18. stoletje kopaško poljedelstvo ponekod bolj razširjeno ko plužno.

Opisi bran v inventarjih povsem manjkajo.

Krampi se omenjajo sicer manjkrat ko rovnice, vendar pa so bili po domovih, kjer so zapisani, skoraj enako številni. Medtem ko so bile rovnice poglavito nadomestilo za plug v kopaškem poljedelstvu, so jih krampi dopolnjevali pri tem delu v trši zemlji in v večjih globinah. Mimo tega so pomenili važno orodje v vinogradništvu (pri grobanju), saj so kaj pogostne omembe tako imenovanih vinogradniških krampov.

Natančnejših njihovih označb v inventarjih ni.

Rovnice so bile od vseh orodij navedene v največ naših inventarjih in so najštevilnejše. To si razlagamo s tem, ker so se uporabljale v raznovrstne namene: v kopaškem poljedelstvu namesto plugov, pri okopavanju vinogradov (zlasti za prvo kop), pri kopanju jam za sajenje sadnega drevja in morda tudi še za krčenje zemlje. Najpogostnejša je bila njihova uporaba v kopaškem poljedelstvu; manj so se jih posluževali v vinogradništvu in drugod.

Število vseh navedenih rovnic (117) in število navedenih plugov (18) ter, kot omenjeno, redki primeri vzporednega naštevanja obeh orodij, utemeljujejo sodbo o delnem prevladovanju kopaškega poljedelstva nad plužnim v krajih, od koder potekajo naši inventarni zapisi.

Po drugi strani pa izkazuje številčno razmerje v inventarjih izrečno označenih vinogradniških krampov in rovnic nasproti natančneje neopredeljenim tem orodjem vinogradništvo, ki je po svojem obsegu zaostajalo za poljedelstvom.

Motike so navedene tolikokrat ko krampi, vendar v manjšem številu. Motike in še posebej tako imenovane krampovske motike so, kot rečeno, v kopaškem poljedelstvu nadomeščale brane ali pa so se uporabljale poleg njih, rabile pa so se prav tako za okopavanja, saj marsikdaj zasledimo omembe motik za repo, tako da smemo trditi, da so bile motike uporabljano orodje za okopavine (repa, zelje, korenje, redkev, bob, fižol), in naposled so služile motike takisto še v vinogradništvu (za drugo kop); poglavitna njihova uporaba pa je bila za drobljenje zemlje in okopavanje.

Srpi so bili orodje za žetev. Poleg njih so za žetev rabile tudi *kose*. Njihove navedbe precejkrat niso skupne. Ob številčnem razmerju med srpi in kosami je treba opomniti, da ne smemo šteti vseh kos za žetvena orodja, temveč da so takrat z njimi v pretežnejši meri kosili krmo, prav kakor so s srpi želi tudi travo v vinogradih.

Krevlji in *gnojne vile* se navajajo v več ko polovici inventarjev, kar je v dokaz razvitega gnojenja, ob katerem je bilo prašenje zelo v ozadju.

Opisi obeh teh orodij manjkajo; le enkrat so omenjene železne gnojne vile, se pravi, da je bila večina njih pač iz lesa.

Vile za seno se naštevajo posebej. Ločitev prvotno enotnega orodja za nalaganje in trosenje gnoja ter nalaganje in obračanje sena je bila snovno izvedena.

Lopate so bile razmeroma pogostne; rabile so v poljedelstvu (obrob-ljanje njiv), v sadjarstvu (pri sajenju drevja) in v vinogradništvu.

Redki navedeni *obročniki* so služili pri obrezovanju v vinogradih in v sadjarstvu, *vinjeki* pri čiščenju sadnega drevja in trt, *bodeži* pa za hišno uporabo (klanje ipd.).

Trtni koli so naštetih prav poredko, kajti praviloma jih niso hranili po domovih; njihove navedbe (2500, 4000, 1000) so dokaj visoke.

*

Od predelovalnih orodij so bile najpogostnejše *sekire*, ki so bile poleg rovníc sploh najštevilnejše orodje. Sekire za les, ročne in tesarske sekire govore za obsežnejše pridobivanje lesa in za nemajhno tesarsko domačo obrt. Tako smemo sklepati, da se je les — razen vsakdanje hišne, kuhinjske in hlevske porabe — uporabljal za pripravljanje kolja in hoste v vinogradih, v okviru domačij pa tudi v stavbne namene, o čemer pričujejo pogostna zadevna tesarska orodja, ki so rabila pri pripravljanju lesa za posamezne stavbe. Tesarstvo in stavbarstvo sta bili tedaj torej razviti domači obrti. Mimo teh namenov so morali imeti sekire v tako visokem številu tudi še zaradi obširne rabe lesa takisto v vinogradništvu prav kakor odsevajo omembe sekir za meso dokajšnje uživanje mesene hrane in spričo tega razmeroma dobro gojeno živinorejo, hkrati pa tudi prodajo mesa.

Ceprav nimamo v inventarjih natančnejših opisov sekir, moremo domnevati, da se takratna ta orodja niso bistveno razločevala od današnjih (kmečkih).

Precej razvito domače tesarstvo potrjujejo tudi navedbe *žatlak*.

Poglavitni način priprave lesa za stavbne in druge namene je pomenila tesarska obdelava s sekirami. Poleg teh so rabile za to tudi ročne žage, vendar v manjši meri ko sekire. Razmeroma znatno število naštetih žag kaže na dokajšnjo obdelavo in uporabo lesa. Omembe velikih žag pa izkazujejo nemara pripravljanje desak z ročno žago.

V inventarjih žage niso nadrobneje opisane.

O razvitem pripravljanju lesa za stavbne in druge namene govore navedbe orodij, ki so se uporabljala v tesarstvu: *železne zagozde*, *železna tesla* in *dleta*.

V podobne namene, razen tega pa še za opravila nekaterih gornjih orodij, so služila *kladiva*, *klešče* in *pile*.

Svedri so rabili zlasti v stavbarstvu, pri vstavljanju onodobnih običajnih lesenih klinov, in pričujejo s svojo množino za nadrobnejšo stavbarsko zmogljivost po posameznih kmetijah. — Omemba svedra za čepe dokazuje tudi posamič izvajano sodarsko domačo obrt.

Kolovrati so bili prav pogostni. V celoti je bila — po izpovedi naših inventarjev — preja pri podložnikih na vzhodnem Štajerskem bolj razvita ko pri istodobnih kranjskih svobodnikih, kjer je bilo manj domov s kolovrati. Povprečno število kolovratov v naših inventarjih (2) prav kakor ponekod še vse večje njihovo število predstavlja prejo, ki so jo opravljali malone v družinskih okvirih.

Tehtnice so bile v pričujočih inventarjih nekoliko redkejše ko pri kranjskih svobodnikih. Teh tehtnic s kemblji, iz železa, kakršne so bile, pa praviloma niso mogli imeti samo za ožjo, domačo rabo, temveč tudi še kot vozne tehtnice, torej tehtnice, ki so jih imeli s seboj pri prodajah.

Dokajšnje število *sit* in *rešet* (povprečno po poldrugo oziroma po 2) spričuje sorazmerno dognanost pri pripravljanju hranil in žita.

Prevladovanje *roštov* nad *ražnji* in *kozicami* izraža prehod od odprtih ognjišč k pečicam, se pravi k naprednejšim oblikam kuhinje z dimnikom.

Noži so bili redko orodje. Mimo neopredeljenih nožev, ki so jih rabili najverjetneje v vinogradništvu in sadjarstvu, poročajo sodarski noži o sodarski domači obrti, mesarski noži o deležu mesa v tedanji prehrani, noži za zelje pa o gojenju okopavin (skupno še z nekaterimi omembami *strgal* za repo in zelje).

Kakor noži so redki tudi *brusilni kamni*.

*

Vozov so imeli povprečno po 2. To je v bistvu enako stanje, kakršno je ohranjeno še danes, ko najdemo po kmetijah večinoma po dva voza: lažjega in težjega.

Voz za 3 ali 4 osebe, omenjen 1690, in koleselj, omenjen 1778, izkazuje vpliv plemiških in meščanskih vozil oziroma kočij med podložniki.

Kolesa, kolikor so posebej navedena v inventarjih, pomenijo nadomestne te predmete, zato je njihovo število nizko. Ob tem je pomembno, da so poznali takrat navadno le okovana kolesa.

Sani so našete redkokdaj. To so bila vozila za drva, kolje in krmo. Sani za krmo so enkrat natančneje označene: bile so grabljaste. Enkrat so navedene hitre sani.

Jarmi in *komati* izražajo poučno razmerje. Jarmov (volovska vprega) je bilo manj ko komatov (konjska vprega) — 5 : 7 inventarjev.

Navedbe *vag pri vozu* (povečini okovane) in *triklov* (iz železa), ki jih volovska vprega ne rabi, temveč edinole konjska vprega, nudijo in utemeljujejo isto spoznanje.

Prav tako dokazujejo kar izdatno uporabo konj kot vprežnih živali naštevanja *konjske opreme* oziroma vprege in *uzd*.

Spričo tega sklepamo, da so se v 18. stoletju uporabljali na vzhodnem Stajerskem konji za vprego v nemalo podobni meri ko voli.

Pogostne in številne omembe *verig* (v 17 od 34 inventarjev, povprečno po 5 pri hiši, največ pa po 23 na enem domu) osvetljujejo onodobne tamkajšnje prometne razmere. Velika večina naštetih verig so bile verige za povezavo, žlajdre in zavornice, ki s svojo množino odsevajo po eni strani večje ali manjše klanice, po drugi strani pa nedvomno tudi slabe ceste. V manjšem obsegu velja to takisto za *orvi*.

Kolikor so zapisane verige na komatih, ponovno spričujejo pomen konj kot vprežnih živali.

IV

Povzetek iz gornjih izvajanj sestavlja tole podobo:

Kraji, ki se nanašajo nanje naši inventarji, so bili določeni s kopaškim in s plužnim poljedelstvom: v 16 od 34 inventarjev je naštetih 18 plugov, medtem ko nahajamo rovnice v 28 od 34 inventarjev, 117 po številu, krampe pa v 13 od 34 inventarjev, 50 po številu. — S tem v zvezi so prevladovale pri vlačanju oziroma drobljenju zemlje motike nad branami, ki so jih poznali samo v plužnem poljedelstvu (24 : 25, 15 : 12 inventarjev). — Poleg nadomeščanja plugov so krampi pogosto rabili tudi v vinogradništvu. — Motike so razen nadomeščanja bran v kopaškem poljedelstvu mnogokdaj uporabljali pri gojenju okopavin, pa tudi v vinogradništvu. — Orodje za žetev so bili srpi, mimo njih pa tudi kose (59 : 29, 19 : 14 inventarjev), ki pa se ne smejo v celoti šteti za žetvena orodja, marveč še — in to predvsem — za krmø. — Precej razvito gnojenje izpričujejo krevlji (32 v 19 od 34 inventarjev) in gnojne vile (39 v 19 od 34 inventarjev).

Sekire so bile poleg rovnic najštevilnejše orodje (95 v 26 od 34 inventarjev) in dokazujejo (sekire za les, ročne in tesarske sekire) obširnejše pridobivanje lesa in pomembnejšo tesarsko domačo obrt; uporaba lesa je razvidna mimo v hišah, kuhinjah in hlevih prav tako pri pripravljanju kolja in hoste v vinogradih ter v stavbne namene. Tesarstvo in stavbarstvo sta bili takrat potemtakem razmeroma razviti domači obrti (to sodbo dopolnjujejo omembe železnih zagozd, železnih tesel, pil, dlet, kladiv in klešč). — Manj ko s sekirami se je obdeloval les z žagami (25 v 17 od 34 inventarjev). — Svedri (66 v 22 od 34 inventarjev) ponovno izražajo nadrobnejšo stavbarsko zmogljivost po posameznih kmetijah. — Kolovrati (41 v 17 od 34 inventarjev) izkazujejo pri podložnikih iz vzhodnoštajerskih predelov bolj razširjeno prejo, kakor je bila znana v tem

času pri svobodnikih na Kranjskem. — Tehnice (16 v 15 od 34 inventarjev) so bile tod v primeri s kranjskimi svobodniki nekaj redkejše; rabile niso zgolj za domače potrebe, marveč tudi kot vozne tehnice. — Številne omembe sit in rešet (18 oziroma 26 v 12 oziroma 13 od 34 inventarjev) odsevajo spolnjenje v pripravi hrane in žita. — Razvoj odprtih ognjišč k pečicam kaže prevladovanje roštov nad ražnji in kozicami.

Število tedanjih in današnjih vozov po kmetijah je enako: po 2 (32 v 15 od 34 inventarjev), lažji in težji. Opazen je tudi vpliv plemiških in meščanskih vozil med podložniki. — Kolesa so bila običajno okovana. — Sani so bile redke (7 v 5 od 34 inventarjev); služile so za drva, kolje in krmo. — Razmerje med jarmi in komati (6 : 20 v 5 : 7 od 34 inventarjev), omembe vag pri vozu (4 v 3 od 34 inventarjev) in 1 trikla, navedbe konjskih oprem oziroma vpreg (5 v 3 od 34 inventarjev) in uzd (7 v 4 od 34 inventarjev) izkazujejo izdatno uporabo konj kot vprežnih živali. — Verige (88 v 17 od 34 inventarjev) in vrvi (8 v 7 od 34 inventarjev) — povečini so bile verige za povezavo, žlajdre in zavornice — govore o manjših ali večjih klancih po takratnih cestah in o njihovem slabem stanju.

*

Pričujoči spis je tako razčlenil statistične in opisne značilnosti orodij na kmečkih gospodarstvih pod Mariborom v 18. stoletju in na tej podlagi pridobil določene sklepe. Te spoznave zadevajo vprašanja iz zgodovine kmečkih orodij prav kakor posredno tudi vprašanja iz zgodovine ožjega kmečkega gospodarjenja in hišnega življenja.

Dognanja gornjih izvajanj bi bila obširnejša, če bi bilo raziskano zadevno primerjalno gradivo. To je naloga nadaljnjih obravnav o zgodovini naših kmečkih orodij. Razen tega pa bo treba v prihodnjih preučevanjih upoštevati še starejše, zlasti srednjeveške vire in ugotoviti tudi njihove podatke o tej temi. Kajti slovenska ljudska kultura oziroma posamezne njene zvrsti ne bodo mogle dobiti svoje sinteze, dokler ne bo iz posamičnih poglavij zadostnih preddel za celotni časovni obseg, ki prihaja v poštev za našo etnografijo in sploh kulturno zgodovino.

Morebiti se tej smeri v dosedanjih etnografskih preučevanjih ni posvečala prava pozornost. Zakaj nujna črpanja preostalega terenskega gradiva so po pravici terjala znatnejšo mero prizadevanj. Spričo tega pa je ostala precej v ozadju razvojna plat ljudske kulture. In vendar se nikakor ne bi smela zanemarjati, saj tečejo terenski viri večidel zgolj za razdobje zadnjega poldruega stoletja, medtem ko se morejo obravnavati zgodnejše dobe zlasti s pisanimi viri.

Zusammenfassung

DIE LANDWIRTSCHAFTLICHEN GERÄTE AUF DEN BAUERNHÖFEN
UNTER MARIBOR IM 18. JAHRHUNDERT

In der Geschichte der slovenischen materiellen Kultur wurden bisher die landwirtschaftlichen Geräte in ihrem gesamten zeitlichen Bereich synthetisch nicht behandelt.

Durch Terrainforschungen werden in den letzten Jahren landwirtschaftliche Geräte aufgedeckt, die als Quellen für eine weitere Bearbeitung zeitgenössischer volkskundlicher Landwirtschaftsgeräte dienen können. — Planmässig werden jedoch weder ausserlandwirtschaftliche noch Geräte aus der Zeit vor dem vergangenen Jahrhundert untersucht.

Als Versuch einer derartigen Abhandlung mögen die obigen Zeilen gewertet werden, die die landwirtschaftlichen Geräte auf den Bauernhöfen unter Maribor im 18. Jahrhundert einer näheren Betrachtung unterziehen.

Die Unterlagen für die vorangehenden Ausführungen bilden 34 Hinterlassenschaftsinventare der Pfarruntertanen St. Peter unter Maribor auf dem nördlichen Draufeld und im südwestlichen Teile der Slovenske gorice, die sich auf das gesamte 18. Jahrhundert beziehen. — Die eingetragenen landwirtschaftlichen Geräte einzelner Untertanen, die aber keine gegenständlichen Beschreibungen aufweisen, werden im ersten Kapitel (S. 110—?) angeführt, im zweiten (S. 118—21) statistisch geordnet, im dritten (S. 121—5) landwirtschaftlich ausgewertet; die Ergebnisse werden im Schlusskapitel (S. 125—6) zusammengefasst.

Die Landwirtschaft der Pfarruntertanen von St. Peter ist im 18. Jahrhundert durch den Hack- und Pflugfeldbau gekennzeichnet. In 16 (von den insgesamt 34) Inventaren werden 18 Pflüge, in 28 werden Hauen mit einer Gesamtzahl von 117 und bei 13 Untertanen 50 Krampen aufgezählt. Die Verteilung der Pflüge, Hauen und Krampen auf die einzelnen Untertanenhöfe ergibt eine Vielzahl der Hauen auf den Besitzungen ohne Pflug, während eine Mindestzahl von Bauernhöfen mit Pflug und Hauen ausgerüstet ist; in geringerem Masse trifft dieses Verhältnis auch bei den Krampen zu. Aus der Gegenüberstellung der Pflüge und Hauen auf den einzelnen Untertanenwirtschaften und unter Berücksichtigung des Umstandes, dass der vorherrschende Weinbau keine Monopolkultur dargestellt hat, ergibt sich die Annahme eines gleichzeitigen Hack- und Pflugfeldbaues, die auch durch das mergelige Hügelgelände mit nassen Talböden bedingt erscheint. (Die Pflüge waren aus Holz, ein einziger war aus Eisen, zwei mit Eisen beschlagen.) — Zur Bedeckung der Samen, Einebnen und Krümeln des Ackerbodens und zum Brechen der Krusten wurde im Pflugfeldbau die Egge, im Hackfeldbau die Hacke gebraucht, was aus der Verteilung von Eggen und Hacken an einzelne Untertanenwirtschaften hervorgeht. — Die Krampen wurden bei der Bearbeitung von Weingärten und als Ersatz für die Pflüge bei den Arbeiten in schwerer und tiefer Erde verwendet. — Die Hacken dienten im Hackackerbau anstatt der Eggen, sonst aber oft zur Bestellung von Hackfrüchten und für die Weingartenarbeiten. — Das Getreide erntete man mit Sichel, doch auch mit Sensen (59 : 29 in 19 : 14 Inventaren), die allgemeine Verwendung für die Heumahd fanden. — Das verbreitete Bodendüngen beweisen zahlreiche Misthaken (52 in 19 Inventaren) und Mistgabeln (59 in 19 Inventaren).

Nach den Hauen werden am zahlreichsten die Äxte angeführt (95 in 26 Inventaren), was auf eine umfangreiche Holzgewinnung und bedeutendes Zimmermannshausgewerbe schliessen lässt. Das Holz verwendete man für das Haus, für die Küche und für die Stallung, weiter für die Weingartenstöcke und im Rahmen der Wohnbedürfnisse für Bauzwecke, wofür viele zweckdienliche Zimmermannsgeräte sprechen, so dass das Baugewerbe als ein damals entwickeltes Hausgewerbe zu betrachten ist; dies wird auch durch die Anführung eiserner Keile,

Naben, Pfeilen, Hämmer, Zangen und Meissel bestätigt. — Weniger als mit Axten wurde das Holz mit Sägen bearbeitet (23 in 17 Inventaren). Die Zahl der Spinnräder (41 in 17 Inventaren) spricht für ein unter Maribor allgemeineres Hausspinngewerbe als es in der gleichen Zeit bei den Freisassen in Krain feststellbar ist; umgekehrt waren die Waagen bei diesen in grösserer Zahl vorhanden als bei den Untertanen von St. Peter (16 in 15 Inventaren), wo sie als Haus- und Fuhrwaagen dienten. — Oft angeführte Siebe und Reibern beweisen eine verhältnismässig gute Reinigung des Getreides und sorgsame Vorbereitung der Speisen. — Das Überwiegen der Bratröste neben den Bratspiessen, Feuerrösten und Dreifüssen bezeugt die Entwicklung der offenen zur gewölbten Herdform.

Jeder Bauernhof verfügte durchschnittlich über einen leichten und einen schweren Wagen mit eisenbeschlagenen Rädern, so dass deren Verhältnis im 18. Jahrhundert im allgemeinen den Wagen unserer Halbvergangenheit entspricht. Selten fanden sich Schlitten vor (? in 5 Inventaren). — Das Verhältnis zwischen den Jochen und Kummerten (6 : 20 in 5 : 7 Inventaren) sowie die parallelen Aufzeichnungen der Wagendeichsel, Pferdegeschirre und Zäume beweisen, dass in der Bespannung als Zugtiere Pferde wichtiger waren als Ochsen. — Die Binde-, Schleuder- und Sperrketten (insgesamt 88 in 17 Inventaren) erzählen von schlechten Verkehrs- und insbesondere von schwer passierbaren Hohlwegen.